

luubi all

Söögiisu pärsiv ravim aitab toidukoguseid vähendada.

FOTO: SHUTTERSTOCK

Ozempic Nõudlus endiselt pakkumisest suurem

Läbimurre rasvumise ravis

Eestiski tohutut populaarsust kogunud Taani ravimitootja Novo Nordiski II tüüpi diabeedi ravim, mis aitab ka rasvumist ohjata, on endiselt tarneraskustes ja selle Eestist väljaveo keeldu pikendatakse.

Margot Vent
margot.vent@aripaev.ee

Semaglutiidid on algselt näidustatud eba-
piisavalt kontrollitud II tüüpi diabeedi
raviks täiskasvanutele. Arstidel on õigus
seda toimeainet välja kirjutada ka muude
näidustuse korral, ent tervisekassa rahas-
tus kehtib ainult II tüüpi diabeedi korral.
Kui arst otsustab, et rasvunud patsiendil
(diagnoos E66.0, toim) on ravimit vaja, ta-
sub inimene ravimi eest ise. Seda on mää-

ratud ka teismeliste. Uue aasta alguses
selgub, kas ravim on piisavalt kulutõhus,
et võiks kaaluda selle soodustamist ras-
vunud patsientidele. Ilma soodustuseta
jookseb praegu retsepti väljakirjutamise
piir alates kehamassi indeksist (KMI) 30.

Süstitavat semaglutiiidi (Ozempic) on
Eestis turustatud alates 2019. aasta ke-
vadest, suukaudset (Rybelsus) 2021. aas-
ta veebruarist. Tarneraskused on süste-
vormil. Rybelsus on nii hulгимүүгис kui
ka apteekides olemas kolmes eri annu-

Perearst
Diana Ingerainen

Mind teeb väga murelikuks, et bariaatrilisi lõikusi tehakse väga palju.

ses ning tarneprobleeme hetkel ei esine. Et nii Ozempic kui ka Rybelsuse toimeaine on sama, seisneb peamine erinevus manustamise viisis ja sageduses. Semaglutidi ühelt ravimvormilt teisele üleminek on võimalik, kuid peab toimuma arstiga kooskõlastatult.

Ozempic napib Eesti apteekides veebruarist. Eelmisel nädalal oli saada näiteks ainult 1 mg annus. Ravimiameti spetsialist Klara Saar ütles augustis, et tootja ei suuda suurenenud vajadusele vastavaid tarnekoguseid tagada, kuna ravimit kasutatakse üle maailma väga palju just kaalu langetamise eesmärgil. Eesti tarnemaht küll kasvab, ent täielikult nõudlust katvate tasemele jõudmise aeg ei ole teada. Tootja on tarneraskusi ennustanud vähemalt selle aasta lõpuni ja sama ajani kehtib väljaveokeeld, mida ravimiameti peadirektori asetäitja Ott Laiuse sõnul ilmselt pikendatakse.

Perearstid otsustavad igauks ise

Tallinna Järveotsa perearstikeskuse perearsti Diana Ingeraineni sõnul arstidele ravimi väljakirjutamiseks peale ravijuhiste ja teadusuuringute mingeid juhtnööre ei anta. "Arsti elukutse juurde kuulub elukestev õpe ja kohustus olla kursis muutustega. Eesti on nii väike riik, et kui keegi arstidest on saavutanud uue ravimiga hea tulemuse, hindab iga arst ise kasusid/kahjusid ja võtab retsepti väljastades vastutuse," sõnab ta. "On varemgi juhtunud, et alguses on ravimil kitsam näidustus ja hiljem lisanduvad teised."

Palju on küsitud, kas on ohtlik kasutada Ozempic patsientidel, kellel ei ole rasvumist, aga kes soovivad kehakaalu ikkagi korrigeerida? Ohtlik see ravim ei ole, kuna GLP-1 on kehaomane hormoon ja agonisti juurde süstides suurendatakse toimeid, mis toovad kaasa kehakaalu languse. Pigem on tegu eetilise küsimusega, kas seda peaks kirjutama patsientidele, kes saaksid kaalu korda ka toimumise ja füüsilise aktiivsusega. Kui semaglutidiga alustada liiga vara, tuleb arvestada sellega, et kaal tuleb kaheaastase ravimi võtmise lõppedes tagasi.

Mahud on kordades kasvanud

Tervisekassa tänavuse ja 2020. aasta oktoobrikuu võrdlusest nähtub, et Ozempic ravimipakendeid on vaatamata tarneraskustele tänavu diabeedi tõttu ostetud üle kahe korra ja muude diagnooside tõttu ligi 20 korra enam kui kolm aastat tagasi samal ajal. Ravimit ostnud isikute arv on diabeedi puhul kasvanud pea kaks ja muude diagnooside puhul umbes 16 korda.

Rybelsuse varasemaid andmeid aruandes ei kajastu, kuna seda hakati Eestis turustama 2021. veebruarist. Kui ostetud ravimipakendeid oli tänavu oktoobris diabeedi diagnooside puhul rohkem kui muude diagnooside puhul, siis ravimit ostnud isikuid oli muude diagnooside puhul enam kui diabeedi puhul.

Konkurendid koputavad uksele

Eestisse on 2025. aastal oodata semaglutidi spetsiaalselt rasvunutele mõeldud süstitavat versiooni (Wegovy), aga ka konkurendid ei maga. Ameerika Ühendriiki

de ravimitootja Eli Lilly GIP ja GLP-1 agonist retseptori duaalagonist tirtseptiidi (Mounjaro) on juba saadaval Ameerikas ja Euroopas, ent Eestis veel mitte. Selle puhul kaalutakse väidetavalt sedagi, kas patsiente on üldse mõtet bariaatrilisele lõikusele saata või teeb ravim kogu töö ära, kuna toime on GLP-1 agonistist kordades tugevam. Patsiendi seisukohalt on positiivne ka see, et ravimi võtmisel ei pea pidama dieeti ega treenima. On teada, et 15 mg doosi tarbinud patsiendid kaotasid 72 nädala järel 20,9% kaalust. Toimeaine tekitab suure kehakaalu languse ka enamikul III faasi kliinilises ravimiuringus osalenud diabeedita rasvunud patsientidest.

Sama ettevõtte GLP-1, GIP ja GCGR retseptorite kolmikhormooni retseptori agonist retatrutiid (ravimi nime veel ei ole, see tekib müügiloa registreerimisel, toim) andis 48 nädala järel kasutajaile ¼ kehakaalu languse. Sellega saavutati II faasi uuringus diabeedita rasvunud täiskasvanutel enam kui 24% kehakaalu langus.

Doktor Ingeraineni sõnul tekitab kehakaalust rääkimine inimestes ikka veel häbitunnet. Rasvumine aga on krooniline haigus, millel on pidevad kaasnähud, nagu hingeldus, liigeste valud, unehäired, meeleoluhäired. Ta leiab, et soovitus "toitu õigesti ja liigu rohkem" on lihtsakoeline lähenemine - liikumine on küll kehale mitmes mõttes kasulik, aga kaal hakkab langema ikkagi toitumise muutmisel.

"Perearstide suhtumine semaglutidi on erinev, nagu iga teise haiguse korral, samuti erinevad nende nõustamisoskused. Mind teeb väga murelikuks, et bariaatrilisi lõikusi tehakse väga palju - kui gi see on teada-tuntud ravi, peab patsient elu lõpuni tarvitama spetsiaalseid toidulisandeid ja kehakaal hakkab 5-7 aasta vaa-tes taas tõusma," räägib doktor.

Ozempic pakub Ingeraineni sõnul lahendusi 80% patsientide puhul. "Kui ravim ära jätta, tulevad haigus ja kehakaal tagasi. Kuna tegu on rasvunutele hetkel ainsa ravimiga (diabeetikutel on ju teisi- gi valikuid), on selle tarneraskus ääretult kurb. Suhtun sellesse ravimisse samamoodi, nagu kunagi tulnud astma- ja diabeediravimitesse, millega sai varem ravimatu ja halvasti lõppeva haiguse kontrolli alla," sõnab ta. Ingeraineniil on semaglutidiga nii positiivseid kui ka negatiivseid kogemusi. "Kui patsiendil on lisaks stress, on tagasilangus kiirem. Ravi ei tähenda pelgalt semaglutidi tarbimist: vaja on ka pidevat nõustamist ja toetamist ning inimese kaasamiseks head ravisuhet," selgitab ta.

"Laiemas plaanis on asi kinni patsiendi enda tahtes: mõni käib pidevalt vastuvõttudel ja on nõus igasuguste analüüsidega, aga elustiili ei muuda. Siis satub EMOSse ja on pahane, et ma käisin ju korralikult arsti juures! Patsient peaks saama terviseportaaliga väljendada oma nõusolekut raviva ja vastutust, siis ei raiska ta ka arsti aega," lisab doktor.

Semaglutidi patsiendid on Ingeraineni kinnitusele keskmisest rohkem motiveeritud. "Tüüpiline patsient on 40 +/- viis aastat, keskmisest haritum ning varem ebaõnnestunud proovinud muid kaalulangusmeetodeid. "Ta usub, et see aitab, ku-

Tasub teada:

Ilma diabeedidiagnoosita ravimitarvitajaid järjest rohkem

● Ravimit ostnud isikute puhul on statistikasse arvestatud unikaalsed isikud, kes on perioodil vähemalt ühe korra ravimeid ostnud ehk kui inimene on ühe kuu jooksul ostnud ravimit mitmel korral, kajastub ta statistikasse ühel korral.

Ravimipakendid (Ozempic)	Diagnoos E11 (insuliinisõltumatu suhkurtõbi), E14 (täpsustamata suhkurtõbi)	Muud diagnoosid
2020. aasta oktoober	2609	128
2023. aasta oktoober	5407	2559
Ravimipakendid (Rybelsus)		
2020. aasta oktoober	0	0
2023. aasta oktoober	3402	2503
Ravimit ostnud isikute arv (Ozempic)	Diagnoos E11 (insuliinisõltumatu suhkurtõbi), E14 (täpsustamata suhkurtõbi)	Muud diagnoosid
2020. aasta oktoober	1392	110
2023. aasta oktoober	2344	1779
Ravimit ostnud isikute arv (Rybelsus)		
2020. aasta oktoober	0	0
2023. aasta oktoober	1934	2115

Allikas: tervisekassa

Tasub teada:

Mis toimeaine on semaglutiid?

● Semaglutiid on sünteetiline orgaaniline aine, mis käitub glükagoonitaolise peptiidi 1 (GLP-1) retseptori agonisti ehk aktivaatorina. Et GLP-1 retseptori agonistid suurendavad insuliini eritumist, aidates langetada veresuhkru taset, kasutatakse semaglutidi üle maailma peamiselt II tüüpi diabeedi ravimina. Teadaolevalt tekib seda manustanud patsientide ajus isu vähenemise tunne, aeglustub mao tühjenemine, tõusevad insuliini biosüntees, sekretsioon ja sensitiivsus ning kardioproteksioon ja südame maht. GLP-1 agoniste uuritakse ka neuroproteksiooni osas.

● Arstide kogemuse põhjal umbes pooltel patsientidest kõrvaltoimeid ei ole, pooltel on iiveldus, oksendamine, kõhulahtisus ja -kinnisus. Vastunäidustusteks on rasedus ja imetamine, äge pankreatiit (sel juhul tuleb ravim manustamine lõpetada, toim) ja tõusnud medullaarse vähi riski. Maksa- või neerupuudulikkus farmakokineetikat ei mõjuta.

na kaal hakkabki langema. Ta liigub rohkem ja saab oma elu tagasi," võtab ta teema kokku.

Patsient: aastaga üle saja kilo alla

Harjumaal elav 246 kilo kaalunud ja 70 KMIga Erkki (58) hakkas semaglutidi tabletti igahommikuselt võtma aasta alguses. Kaalulangus algas juba pisut varem, kui ta läks perearsti suunamisega kopsukliinikusse, kust sai uneapnoe seadme. Mängus olid juhiloa, kuna tervise- tõendit muidu enam pikendada ei saanud. Tablette on ta võtnud vastavalt ettenähtud skeemile, suurendades algset

kogust kolme kuu jooksul 3 mg-st 14 mg-ni. "Kõrvaltoimena oli algul mõne aja süda paha, ent organism harjus üsna ruttu," räägib ta. Muutusi ka toimumisharjumused. "Praeguseks ma näiteks kartulikrõpse ja punast liha enam ei taha, süda hoopis kana ja kala." Hommikuks sööb ta tavaliselt paar viilu täisteraleiba või mitmevilja rösti rasvata kala, tomati või kurgiga ning juurde suure tassi kohvi vähe- se suhkruga. "Lõunaks söön puu- või köögivilju ja õhtuks jälle paar leivaviilu teega," kirjeldab ta menüüd. Erkki lisab, et kui vahel lubabki endale 300-400 grammi jogurtit, siis teab, et võtab kohe üllatavalt palju juurde.

Ehkki mehel mingeid kaebusi ei ole, on ta arstiga ühenduses umbes korra kuus. "Praegu kaalun 130 kilo, treenin iga päev kõhulihaseid ja teen harjutusi trenaažööril ja - mis hästi kummaline - kõnnin kilomeetreid ilma, et see väsitaks," rõõm-ustab ta. Kuu jagu tablette läheb talle maksma ligi 90 eurot. Ta loodab kevadeks kaaluda alla saja kilo ja seda kehakaalu ka edaspidi säilitada.

Kulutõhusus saab varsti selgeks

Kui hästi läheb, võib Erkki tulevikus ravimit osta soodsamalt osta - seda siis, kui see saab soodusravimiks kaalulanguse eesmärgil. Nimelt asus Tartu ülikooli pere- meditsiini ja rahvatervishoiu instituudi tervisetehnoloogiate hindamise keskus kevadel uurima, kui kulutõhus on semaglutidi kasutamine rasvunutel.

Keskuse analüütiku Katrin Lutsari sõnul võrreldi uuringus semaglutidi alternatiivsete farmakoterapiiliste ravivalkutega siht-rühmal kehamassiindeksiga (KMI) ≥ 30 kg/m² või KMI ≥ 27 kg/m² koos vähemalt ühe kehakaaluga seotud haigusega ehk semaglutidi ametliku näidustuse sihtrühmas. Raporti tulemused avalikustatakse uue aasta alguses.

Loo kirjutamisel on kasutatud Meditsiiniuudiste augusti algul toimunud veebiseminaril "Tühjema taldriku nimel" räägitut.